

Makale Geliş Tarihi

28.11.2025

Makale Yayın Tarihi

20.12.2025

Homofobinin Toplumsal İnşası: Normatif Düzenler ve Kurumsal Mekanizmaların Etkileşimine Dayalı Sosyolojik Bir Değerlendirme

Social Construction of Homophobia: A Sociological Assessment Based on the Interaction of Normative Order and Institutional Mechanisms

Serkan NACAĞ

Çanakkale Onsekizmart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Davranış Bilimleri
Anabilim Dalı, Orcid:0009-0008-9464-2747

Özet

Bu araştırma, homofobinin toplumsal inşa süreçlerinde nasıl üretildiğini, yeniden üretildiğini ve kurumsal mekanizmalar aracılığıyla nasıl meşrulaştırıldığını sosyolojik bir perspektiften ele almaktadır. Homofobi, yalnızca bireysel tutum veya psikolojik bir önyargı olarak değil, toplumsal normların, iktidar ilişkilerinin ve kültürel söylemlerin iç içe geçtiği çok katmanlı bir olgu olarak değerlendirilmiştir. Bu bağlamda çalışma, normatif düzenlerin özellikle heteronormativitenin toplumsal cinsiyet rolleri, aile yapısı, hukuk sistemi, eğitim kurumları ve medya tarafından nasıl sürekli olarak desteklendiğini tartışmaktadır.

Heteronormatif düzen, toplumun kabul edilebilir cinsellik ve kimlik tanımlarını belirleyerek, bu çerçevenin dışında kalan yönelimleri sistematik biçimde marjinalleştirmektedir. Çalışmada, bu düzenin yalnızca kültürel bir beklenti değil, aynı zamanda kurumsal uygulamalarla pekiştirilen bir iktidar biçimi olduğu vurgulanmaktadır. Eğitim programlarında görünmezleştirme, hukuki düzenlemelerde ayrımcılık, dini söylemlerde norm dayatmaları ve medyada kalıp yargıların yeniden üretimi, homofobinin kurumsal köklerini oluşturmaktadır. Bu mekanizmalar, bireylerin algılarını biçimlendirmekle kalmayıp, toplumsal düzeyde ayrımcılığı sürdüren yapısal bir çerçeve yaratmaktadır.

Çalışma ayrıca, homofobinin toplumsal ilişkilerdeki işlevlerine ve bu işlevlerin nasıl bir toplumsal kontrol mekanizmasına dönüştüğüne odaklanmaktadır. Homofobinin, mevcut iktidar yapılarını koruyan bir araç olarak işlediği, toplumsal uyum adı altında normdan sapma olarak görülen kimlik ve yönelimleri disipline ettiği belirtilmektedir. Bununla birlikte, farklı toplumsal bağlamlarda ortaya çıkan alternatif söylemler, direniş pratikleri ve kapsayıcı politikalar aracılığıyla bu düzenin sorgulanabildiği ve dönüştürebildiği aktarılmaktadır. Sonuç olarak, homofobinin sosyolojik bir olgu olarak ele alınması, ayrımcılığın yalnızca bireysel değil, yapısal bir sorun olduğunu ortaya koymakta ve toplumsal dönüşüm için kurumsal düzenlemelerin önemini vurgulamaktadır.

Anahtar kelimeler: Homofobi, toplumsal inşa, heteronormativite, normatif düzen, toplumsal cinsiyet

Abstract

This research examines from a sociological perspective how homophobia is produced, reproduced, and legitimized through institutional mechanisms within social construction

processes. Homophobia is not merely an individual attitude or psychological prejudice, but rather a multilayered phenomenon intertwined with social norms, power relations, and cultural discourses. In this context, the study discusses how normative orders specifically heteronormativity are continuously reinforced by gender roles, family structure, the legal system, educational institutions, and the media.

The heteronormative order determines society's acceptable definitions of sexuality and identity, systematically marginalizing orientations that fall outside this framework. The study emphasizes that this order is not only a cultural expectation but also a form of power reinforced by institutional practices. Invisibility in educational programs, discrimination in legal regulations, normative impositions in religious discourse, and the reproduction of stereotypes in the media constitute the institutional roots of homophobia. These mechanisms not only shape individual perceptions but also create a structural framework that perpetuates discrimination at the societal level. The study also focuses on the functions of homophobia in social relations and how these functions transform into a mechanism of social control. It is argued that homophobia operates as a tool to protect existing power structures, disciplining identities and orientations seen as deviating from the norm under the guise of social harmony. However, it is argued that this order can be questioned and transformed through alternative discourses, resistance practices, and inclusive policies that emerge in different social contexts. Consequently, considering homophobia as a sociological phenomenon reveals that discrimination is not only an individual but also a structural problem, emphasizing the importance of institutional arrangements for social transformation.

Keywords: Homophobia, social construction, heteronormativity, normative order, gender

1. GİRİŞ

1085

Homofobi, çağdaş toplumlarda yalnızca bireysel önyargıların bir sonucu olarak değil, toplumsal normların, kültürel kodların ve kurumsal mekanizmaların sürekliliği içinde şekillenen çok boyutlu bir olgu olarak değerlendirilmektedir (Çakır, 2015). Toplumsal cinsiyet rejimlerinin tarihsel olarak heteroseksüellik ekseninde örgütlenmesi, farklı cinsel yönelimlerin “normal” ya da “meşru” kabul edilmemesine zemin hazırlamış; böylece homofobi hem gündelik yaşam ilişkilerinde hem de kurumsal yapılar içinde yeniden üretilmiştir (Kadıoğlu, 2020). Bu bağlamda homofobi, bireylerin tutumlarından öte, toplumun normatif sınırlarını belirleyen ve iktidar ilişkilerini düzenleyen yapısal bir unsur niteliği taşımaktadır.

Toplumsal inşa yaklaşımı, homofobinin doğallaştırılmış, değişmez bir gerçeklik olmadığı; aksine söylemler, temsil pratikleri ve kurumsal düzenlemeler yoluyla sürekli yeniden üretilen bir sosyal kurgu olduğunu göstermektedir (Altınay ve Yüksel, 2011). Heteronormatif düzen, medya, aile, eğitim kurumları ve dini pratikler aracılığıyla desteklenmekte ve cinsel yönelim çeşitliliğinin görünürlüğünü sınırlandırarak ayrımcılığın sürekliliğini sağlamaktadır (Demir, 2019). Bu nedenle homofobi yalnızca kişilerarası temaslarda ortaya çıkan bir tutum değil, aynı zamanda hukuki düzenlemelerden eğitim politikalarına kadar genişleyen kurumsal bir yapısallığın sonucudur (Arslan, 2017).

Bu çalışmanın amacı, homofobinin toplumsal inşa süreçlerini normatif düzenler ve kurumsal mekanizmalar bağlamında analiz etmek ve homofobinin toplumsal ilişkilerdeki işlevine sosyolojik bir perspektiften ışık tutmaktır. Bu doğrultuda çalışma, homofobinin yalnızca bireysel değil, aynı zamanda toplumsal ve kurumsal bir sorun olduğunu vurgulayarak, ayrımcılığın yapısal temellerini görünür kılmayı hedeflemektedir. Böylece homofobinin toplumsal olarak nasıl inşa edildiği ve hangi kurumsal pratikler aracılığıyla meşrulaştırıldığı kapsamlı biçimde ele alınmaktadır.

1.1. Problem Durumu

Homofobi, günümüz toplumlarında yalnızca bireysel önyargıların bir yansıması değil, aynı zamanda toplumsal normların, kültürel söylemlerin ve kurumsal mekanizmaların etkileşimiyle süreklilik kazanan çok boyutlu bir sosyal problem olarak ortaya çıkmaktadır (Çakır, 2015). Toplumsal cinsiyet rejimlerinin uzun yıllar boyunca heteronormatif bir temel üzerinde şekillenmesi, yalnızca heteroseksüel kimlik ve ilişkilerin “doğal” kabul edilmesine; heteroseksüel olmayan yönelimlerin ise norm dışı, tehdit edici veya meşru olmayan kategorilere yerleştirilmesine neden olmuştur (Kadıoğlu, 2020). Bu yapı içerisinde homofobi, hem bireylerin toplumsal rolleri anlamlandırma biçimlerini etkileyen hem de kurumsal pratikler aracılığıyla yeniden üretilen bir iktidar mekanizması niteliği taşımaktadır.

Eğitim kurumlarında cinsel yönelim çeşitliliğinin görünmezleştirilmesi, müfredat ve öğretmen söylemlerinin heteronormatif bir çerçeveye dayanması, homofobik tutumların kuşaklar boyunca aktarılmasına zemin hazırlamaktadır (Arslan, 2017). Benzer biçimde, medya organlarında LGBTİ+ bireylere yönelik stereotipik, ayrımcı veya kriminalize edici temsillerin tekrarlanması, toplumsal algının olumsuz yönde şekillenmesine neden olmakta ve homofobinin kültürel düzeyde meşrulaşmasını kolaylaştırmaktadır (Demir, 2019). Hukuki ve politik alanlarda ayrımcılıkla mücadeleye yönelik düzenlemelerin sınırlı kalması, eşit yurttaşlık ilkelerinin tam anlamıyla uygulanamaması ve sosyal politika eksiklikleri ise kurumsal homofobinin sürekliliğini destekleyen yapısal unsurlar arasında yer almaktadır (Altınay ve Yüksel, 2011).

Bu koşullar altında homofobi, yalnızca belirli bir grubun toplumsal hayattan dışlanmasına yol açmakla kalmamakta; psikolojik iyi oluşu, toplumsal katılımı ve kimlik gelişimini olumsuz etkileyen geniş kapsamlı sonuçlar doğurmaktadır. Özellikle genç bireylerin okul ortamlarında veya aile yapısı içinde karşılaştığı homofobik tutumlar, ruh sağlığı sorunları, sosyal izolasyon, düşük benlik saygısı ve travmatik deneyimlerle ilişkilendirilmektedir (Kadıoğlu, 2020). Tüm bu bulgular, homofobinin bireysel bir tutum olmaktan çok, toplumsal ve kurumsal düzeyde yeniden üretilen bir problem olduğunu göstermektedir.

Dolayısıyla homofobinin toplumsal inşa süreçlerinin, normatif düzenlerin işleyişindeki rolünün ve kurumsal mekanizmalar tarafından nasıl desteklendiğinin analiz edilmesi, sorunun kapsamının anlaşılması ve etkili müdahale stratejilerinin geliştirilmesi açısından önem taşımaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, homofobinin toplumsal inşa süreçlerini, normatif düzenlerin etkisini ve kurumsal mekanizmaların bu süreçte oynadığı rolü sosyolojik bir perspektiften analiz etmektir. Homofobi, bireysel bir önyargıdan çok daha fazlasını ifade ederek, toplumsal cinsiyet rejimlerinin, kültürel söylemlerin ve kurumsal pratiklerin etkileşimi içinde yeniden üretilen yapısal bir olgu niteliği taşımaktadır (Çakır, 2015). Bu nedenle araştırma, homofobinin yalnızca gündelik yaşam pratiklerinde ortaya çıkan ayrımcı davranışlarla sınırlı olmadığını; aksine aile, eğitim, hukuk, medya ve din gibi temel kurumlar aracılığıyla sürekli yeniden üretildiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır (Altınay ve Yüksel, 2011).

Araştırmanın bir diğer amacı, heteronormatif düzenin toplumsal normlar üzerindeki belirleyici etkisini incelemek ve bu düzenin nasıl bir toplumsal kontrol mekanizmasına dönüştüğünü analitik bir biçimde değerlendirmektir. Bu doğrultuda çalışma, heteronormativitenin bireylerin kimlik gelişimini, sosyal ilişkilerini ve kamusal yaşama katılımını nasıl şekillendirdiğini analiz etmeyi hedeflemektedir (Kadıoğlu, 2020). Ayrıca eğitim kurumları, medya söylemleri ve hukuki düzenlemelerde görülen yapısal homofobinin, ayrımcılığın kurumsal düzeyde meşrulaşmasına nasıl katkı sunduğu açıklanmaktadır (Arslan, 2017; Demir, 2019).

1.3. Araştırmanın Önemi

Homofobi, bireysel tutumlardan kurumsal yapılara kadar toplumsal yaşamın birçok alanında kendini gösteren, çok katmanlı ve yapısal bir sorun niteliği taşımaktadır. Bu nedenle homofobinin yalnızca psikolojik ya da bireysel bir önyargı olarak değil, toplumsal inşa süreçlerinin bir ürünü olarak ele alınması, olgunun kapsamının ve derinliğinin anlaşılması açısından kritik bir öneme sahiptir (Çakır, 2015). Toplumsal cinsiyet rejimlerinin heteronormatif temeller üzerine inşa edilmesi, ayrımcılık pratiklerinin kültürel ve kurumsal mekanizmalar aracılığıyla meşrulaştırılmasına yol açmakta, bu da homofobiyi geniş kitleleri etkileyen yapısal bir eşitsizlik biçimine dönüştürmektedir (Altınay ve Yüksel, 2011).

Bu araştırma, homofobinin çok boyutlu niteliğini ortaya koyarak literatürdeki boşluklardan birini doldurmayı amaçlamaktadır. Özellikle Türkiye bağlamında homofobinin toplumsal ve kurumsal yönlerini birlikte ele alan sosyolojik çalışmaların sınırlı olması, bu araştırmanın önemini artırmaktadır (Kadıoğlu, 2020). Araştırmada ele alınan normatif düzenler, kurumsal mekanizmalar ve kültürel söylemler, homofobinin nasıl sürdürüldüğüne dair bütüncül bir perspektif sunmakta; bu durum hem teorik hem de uygulamalı araştırmalar açısından önemli bir katkı sağlamaktadır.

Ayrıca çalışma, homofobinin bireylerin sosyal bütünleşmesi, psikolojik iyi oluşu ve kamusal yaşama katılımı üzerindeki etkilerini görünür kılarak, sosyal politika geliştirme süreçlerine katkı sunmayı hedeflemektedir. Eğitim, medya ve hukuk gibi temel kurumsal alanlarda dönüşüm ihtiyacının vurgulanması, ayrımcılıkla mücadele ve insan hakları temelli yaklaşımın güçlendirilmesine yönelik önemli bir zemin oluşturmaktadır (Arslan, 2017; Demir, 2019). Sonuç olarak, bu araştırma homofobiyi sosyolojik bir olgu olarak ele alarak, hem kuramsal literatüre hem de toplumsal eşitlik politikalarının geliştirilmesine katkı sağlayacak nitelikte bilimsel bir çerçeve sunmaktadır.

2. KURUMSAL ÇERÇEVE

2.1. Heteronormativite ve Toplumsal Cinsiyet Normları

Heteronormativite, toplumun cinsel yönelim ve kimlik anlayışını heteroseksüellik ekseninde organize etmesi olarak tanımlanabilir (Butler, 2006). Bu normatif düzen, erkeklik ve kadınlık rollerini katı biçimde belirleyerek eşcinsel ve diğer cinsel yönelimleri norm dışı kategorilere yerleştirir (Connell, 1995). Heteronormatif yapı, yalnızca kültürel bir beklenti değil, aynı zamanda aile, eğitim, hukuk ve medya gibi kurumlar aracılığıyla yeniden üretilen bir toplumsal mekanizmadır (Altınay, 2014). Bu bağlamda, homofobi hem bireysel tutumları hem de kurumsal yapıları etkileyen yapısal bir olgu olarak ortaya çıkar (Kadıoğlu, 2020).

2.2. Kurumsallaşmış Homofobi

Homofobi, sadece bireysel önyargılarla sınırlı olmayıp, toplumsal yapı ve kurumsal mekanizmalar aracılığıyla pekiştirilen bir olgudur (Foucault, 1978). Eğitim sistemleri, hukuk düzenlemeleri, dini kurumlar ve medya, homofobiyi normalleştiren ve meşrulaştıran kurumsal alanlar olarak işlev görür (Arslan, 2017). Örneğin, okullarda kapsayıcı müfredatın eksikliği veya öğretmenlerin heteronormatif yaklaşımları, öğrenciler arasında homofobik tutumların yaygınlaşmasına neden olmaktadır (Kosciw ile Diaz, 2008). Benzer biçimde, hukuki ve politik alandaki eksiklikler eşcinsel bireylerin haklarının kısıtlanması ve sosyal ayrımcılığın sürmesine zemin hazırlar (ILGA, 2023).

2.3. Medya Temsilleri ve Kültürel Söylemler

Medya, toplumsal normların ve değerlerin yeniden üretiminde kritik bir araçtır. Eşcinsel bireylerin medyada stereotipik veya görünmez biçimde temsil edilmesi, toplumsal homofobiyi güçlendiren önemli bir mekanizma olarak görülmektedir (Gross, 2001; Özbay, 2017). Medya temsilleri, toplumun farklı kesimlerinde homofobik tutumların pekişmesine katkıda bulunmakta ve heteronormatif düzeni destekleyen ideolojik bir işlev görmektedir (Warner, 1991).

2.4. Bireysel ve Toplumsal Sonuçlar

Kurumsallaşmış homofobi, bireylerin kimlik gelişimini, sosyal ilişkilerini ve psikolojik iyi oluşunu doğrudan etkiler (Herek, 2004). Genç bireyler arasında okullarda maruz kalınan ayrımcılık, sosyal izolasyon, düşük benlik saygısı ve psikolojik stresle ilişkilendirilmiştir (Kadıoğlu, 2020). Bu nedenle homofobi, yalnızca bireysel tutum olarak değil, toplumsal ve kurumsal düzeyde ele alınması gereken çok katmanlı bir problem olarak görülmelidir.

2.5. Sosyal Dönüşüm ve İnsan Hakları Perspektifi

Homofobinin azaltılması ve toplumsal eşitliğin sağlanması için toplumsal yapıların dönüşümü kritik önem taşır. İnsan hakları çerçevesinin genişletilmesi, ayrımcılıkla mücadele politikalarının güçlendirilmesi ve toplumsal farkındalığın artırılması, homofobinin yapısal boyutlarını sorgulamaya olanak sağlar (Rich, 1980). Bu bağlamda homofobi çalışmaları, hem bireysel hem de kurumsal düzeyde stratejiler geliştirmek için önemli bir teorik temel sunmaktadır.

2.6. Eğitim Kurumlarında Homofobi

Eğitim kurumları, toplumsal normların ve değerlerin öğrenildiği ve yeniden üretildiği temel alanlardır. Bu bağlamda okullar, homofobik tutumların pekiştirildiği veya dönüştürüldüğü kritik mekânlar olarak değerlendirilebilir (Kosciw ile Diaz, 2008). Heteronormatif müfredatlar, öğretmenlerin bilinçsiz önyargıları ve okul politikalarının eksikliği, öğrenciler arasında eşcinsel bireylere yönelik ayrımcılığın ve zorbalığın yaygınlaşmasına yol açmaktadır (Altınay, 2014).

Araştırmalar, okullarda homofobik davranışlara maruz kalan öğrencilerin akademik başarılarında düşüş, sosyal izolasyon ve düşük benlik saygısı yaşadığını göstermektedir (Herek, 2004). Bu durum, homofobinin yalnızca bireysel psikolojik etkilerini değil, eğitim sisteminin yapısal işleyişini de etkilediğini ortaya koymaktadır. Eğitim kurumlarının kapsayıcı politikalar geliştirmesi, müfredatlarında cinsel yönelim çeşitliliğini görünür hâle getirmesi ve öğretmen eğitimi yoluyla heteronormatif bakış açılarını sorgulaması, homofobiyi azaltmada kritik öneme sahiptir (Arslan, 2017).

2.7. Hukuk ve Politika

Hukuki düzenlemeler ve devlet politikaları, homofobinin kurumsallaşmasında veya çözümlenmesinde belirleyici bir rol oynar. Eşcinsel bireylerin haklarını korumaya yönelik sınırlı düzenlemeler veya ayrımcı yasalar, homofobik ideolojinin toplumsal meşruiyet kazanmasına yol açmaktadır (ILGA, 2023). Bazı ülkelerde eşcinsel evliliklerin yasaklanması, toplumsal ayrımcılığın normalleşmesine katkıda bulunurken, diğer ülkelerde kapsayıcı yasaların uygulanması homofobik tutumların azalmasına yardımcı olmaktadır (Herek, 2004).

Türkiye bağlamında ise LGBTİ+ bireylerin haklarının korunmasında yasal boşluklar ve sosyal politika eksiklikleri gözlemlenmektedir (Kadıoğlu, 2020). Bu durum, toplumsal eşitsizliğin kurumsal düzeyde pekişmesine neden olmakta ve homofobinin yapısal boyutunu görünür kılmaktadır. Hukuk ve politika alanında yapılacak reformlar, toplumsal farkındalığı artırmak ve ayrımcılığı önlemek için stratejik bir araç olarak değerlendirilebilir (Rich, 1980).

2.8. Medya ve Kültürel Temsil

Medya, toplumsal normların ve değerlerin yeniden üretildiği ve yaygınlaştırıldığı güçlü bir araçtır. Eşcinsel bireylerin medyada stereotipik veya görünmez biçimde temsil edilmesi, toplumsal homofobiyi derinleştiren önemli bir mekanizmadır (Gross, 2001; Özbay, 2017). Medya temsilleri, izleyicilerin cinsel yönelim çeşitliliğini algılama biçimini şekillendirir ve heteronormatif düzeni pekiştirir (Warner, 1991).

Medya ayrıca, homofobik söylemlerin meşrulaştırıldığı ve toplumsal normların yeniden üretildiği bir alan olarak işlev görür. Bu bağlamda, homofobi sadece bireyler arası etkileşimlerde değil, aynı zamanda kültürel ve kurumsal düzeylerde de analiz edilmesi gereken çok katmanlı bir olgudur (Butler, 2006). Toplumsal farkındalığın artırılması ve medyada kapsayıcı temsillerin çoğaltılması, homofobik tutumların azaltılması ve toplumsal eşitliğin sağlanması için önemli stratejiler olarak değerlendirilmektedir (Altınay, 2014).

2.9. İlgili Araştırmalar

Yıl	Yazar(lar) / Çalışma Başlığı	Ülke / Örneklem	Araştırma Yöntemi	Temel Bulgular	Kısıtlar / Notlar
2016	ASDEP kapsamında istihdam edilen personellerin homofobi düzeylerinin değerlendirilmesi	Türkiye / Sosyal hizmet personeli, n=120	Nicel, anket	Sosyal hizmet personelinin homofobik tutumları orta düzeyde; eğitim düzeyi ile homofobi arasında negatif ilişki	Örneklem küçük, yalnızca tek kurum
2018	Türkiye’de Yapılan Homofobi Çalışmalarına Genel Bir Bakış — Orta ve Camgöz	Türkiye / 35 çalışma incelenmiş	Sistemik derleme	Türkiye’de homofobi üzerine çalışmaların artmakta olduğunu ve farklı yöntemler kullanıldığını göstermektedir	Derleme, özgün veri yok
2018	Eşcinsel bireylerde içselleştirilmiş homofobi ve açılım süreciyle ilişkisinin değerlendirilmesi — Duman	Türkiye / LGBT bireyler, n=95	Nicel ve nitel karma	İçselleştirilmiş homofobi ile depresyon, anksiyete arasında pozitif ilişki; açılım süreci homofobi düzeyini etkiliyor	Örneklem küçük, şehir merkezli
2018	Eşcinsel ilişkilerde partner şiddeti ve homofobi — Gülmez	Türkiye / LGB yetişkinler, n=80	Nicel	İçselleştirilmiş homofobi yüksek olan bireylerde partner şiddeti daha yaygın	Küçük örneklem, yalnızca büyük şehirler
2019	Üniversite öğrencilerinde toplumsal cinsiyet rolleri ve homofobi — Kara	Türkiye / Üniversite öğrencileri, n=1048	Nicel, anket	Daha geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine inanan öğrencilerde homofobi daha yaygın	Sadece üniversite öğrencileri, kesitsel çalışma
2020	Internalized Homophobia and Depression Levels in LGBT Individuals	Uluslararası / LGBT bireyler, n=450	Nicel, ölçek	İçselleştirilmiş homofobi depresyon ve anksiyete ile pozitif ilişkili	Çapraz kesit, kültürel farklılıklar analiz edilmedi

Yıl	Yazar(lar) / Çalışma Başlığı	Ülke / Örneklem	Araştırma Yöntemi	Temel Bulgular	Kısıtlar / Notlar
2020	Eşcinsel ilişkilerde partner şiddeti: Sosyal destek ve homofobi — Gülmez	Türkiye / LGB yetişkinler, n=80	Nicel	Sosyal destek düzeyi düşük ve içselleştirilmiş homofobi yüksek olan bireylerde şiddet daha yaygın	Küçük örneklem, kısa süreli veri
2020	Internalized Homophobia: A Systematic Review of Studies in University Settings (2000–2020)	Uluslararası / 50 çalışma	Sistemik derleme	Üniversite öğrencilerinde içselleştirilmiş homofobi ve ruh sağlığı ilişkilerini özetler	Derleme, özgün veri yok
2021	Cinsel yönelime dayalı ayrımcılık: İntern hekimlerde homofobi	Türkiye / Tıp öğrencileri, n=140	Nicel, anket	Hekim adaylarında homofobik tutumlar orta düzey; cinsiyet ve aile tutumları etkili	Tek üniversite, örneklem sınırlı
2021	Psychological Dating Aggression in LGB+ Relationships — Mercan	Uluslararası / LGB+ bireyler, n=220	Nicel, yol analizi (path analysis)	İçselleştirilmiş homofobi, bilişsel esneklik ve duygusal etki partner şiddetini etkiliyor	Kesitsel, öz-bildirim verisi
2022	Sosyal Medya ve Sosyal Medya Fenomenlerinin Homofobiye Etkisi	Türkiye / 18–35 yaş arası sosyal medya kullanıcıları, n=320	Nicel, anket	Sosyal medya kullanımı homofobik tutumları artırıyor; fenomen takipleri pozitif ilişki gösteriyor	Örneklem genç yetişkinlerle sınırlı, sosyal medyanın uzun dönem etkisi ölçülmedi
2022	Attitudes toward School Violence against LGBTQIA+: A Qualitative Study	Uluslararası / Öğrenciler ve öğretmenler, n=60	Nitel, görüşme	Okul ortamlarında LGBTQIA+ bireylere yönelik şiddet ve ayrımcılık deneyimleri ortaya kondu	Küçük örneklem, sadece belirli okullar
2023	Kaos GL LGBTİ+ Hareketi ve Haklarının Kurumsal Homofobi Açısından Durum Analizi — Elmacıoğlu	Türkiye / Rapor analizi	Nitel, doküman incelemesi	Türkiye’de LGBTİ+ hak ihlalleri ve kurumsal homofobi detaylı	

3. YÖNTEM

Bu çalışma, 2010–2025 yılları arasında yayımlanmış Türkiye ve uluslararası literatürdeki homofobi, içselleştirilmiş homofobi ve LGBTİ+ ayrımcılığı ile ilgili araştırmaları sistematik olarak incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma yöntemi, sistematik derleme ve içerik analizi yaklaşımına dayanmaktadır.

3.1. Araştırma Modeli

Çalışmada betimsel ve nitel sistematik inceleme modeli benimsenmiştir. Amaç, literatürdeki çalışmaların:

- Yılı ve ülkesi,
- Örneklem türü ve büyüklüğü,
- Kullanılan veri toplama araçları ve yöntemleri,
- Temel bulguları ve kısıtları gibi özelliklerini ortaya koymak ve tematik bir değerlendirme yapmaktır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2010–2025 yılları arasında yayımlanmış uluslararası ve Türkiye kaynaklı hakemli makaleler, tezler ve raporlar oluşturmaktadır. Örneklem seçimi, çalışmanın konu başlıkları ve erişilebilirliği kriterlerine göre yapılmıştır.

- Türkiye örneklemleri: Üniversite öğrencileri, sağlık personeli, sosyal hizmet çalışanları ve LGBT bireyler.
- Uluslararası örneklemler: Genç yetişkinler, LGBTQ+ bireyler, medyada homofobi temsilleri, işgücü piyasası verileri.
- Toplamda 20–25 çalışma sistematik olarak incelenmiş ve tablolaştırılmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Veri toplama süreci aşağıdaki adımlar ile yürütülmüştür:

- Akademik veri tabanları taraması: Google Scholar, Web of Science, Scopus, DergiPark, YÖK Tez Merkezi.
- Anahtar kelimeler kullanımı: “homofobi”, “içselleştirilmiş homofobi”, “LGBT ayrımcılığı”, “kurumsal homofobi”, “cinsel yönelim temelli ayrımcılık”.
- Kapsam ölçütleri: 2010–2025 yılları arasında yayınlanmış, hakemli veya güvenilir akademik kaynaklar.
- Dışlama ölçütleri: Konu dışı araştırmalar, özet veya konferans bildirimleri, erişilemeyen çalışmalar.

3.4. Veri Analizi

- Toplanan çalışmalar, içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir:
- Araştırmalar tematik olarak bireysel, kurumsal ve dijital/medya boyutu kategorilerine ayrılmıştır.
- Çalışmaların yöntem türü, örneklem büyüklüğü ve temel bulguları tablo hâline getirilmiştir.
- Bulgular, farklı temalar ve yıllara göre dağılım açısından analiz edilmiştir.

3.5. Güvenirlik ve Geçerlik

- Çalışmaların hakemli dergilerden seçilmesi ve veri toplama sürecinin sistematik yürütülmesi güvenilirliği artırmıştır.
- İçerik analizi ve tablo düzenlemesi çift denetim yöntemiyle yapılmış, farklı yorumlama olasılıkları minimize edilmiştir.
- Sadece erişilebilir ve yayımlanmış çalışmalara odaklanması kapsam sınırlaması oluşturmakla birlikte, literatürün genel eğilimlerini yansıtmak açısından yeterli bulunmuştur.

4. BULGULAR

Bu çalışmada incelenen araştırmaların bulguları, tematik ve metodolojik olarak iki ana başlık altında toplanmıştır: Türkiye örnekleme ve uluslararası örneklem. Ayrıca, homofobik tutumların bireysel, kurumsal ve dijital alanlardaki yansımaları analiz edilmiştir.

4.1. Türkiye Örneklemleri Araştırmaları

Türkiye’de yapılan çalışmalar, homofobik tutumların üniversite öğrencileri, sağlık personeli ve LGBT bireyler üzerinde farklı boyutlarda ortaya çıktığını göstermektedir (Kara, 2019; Duman, 2018; Mercan, 2021). Bulgular özetle şu şekildedir:

- **Toplumsal cinsiyet rolleri ile homofobi ilişkisi:** Üniversite öğrencilerinde, toplumsal cinsiyet normlarına daha bağlı bireylerde homofobik tutumların anlamlı olarak yüksek olduğu belirlenmiştir (Kara, 2019).
- **İçselleştirilmiş homofobi:** LGBT bireylerde içselleştirilmiş homofobi, depresyon ve anksiyete düzeyleriyle pozitif ilişki göstermektedir (Duman, 2018; Gülmez, 2018).
- **Kurumsal ve mesleki bağlam:** Sağlık alanındaki intern hekimler ve sosyal hizmet personeli örnekleminde homofobik tutumların orta düzeyde olduğu ve eğitim düzeyi ile aile tutumlarının etkili olduğu gözlemlenmiştir (ASDEP, 2016; Erciyes Üniversitesi, 2021).
- **Okul ve sosyal ortamlar:** Sosyal medya kullanımının homofobik tutumları artırdığı ve dijital alanların homofobi üretiminde etkili olduğu bulunmuştur (2022).

Bu sonuçlar, Türkiye bağlamında homofobik tutumların hem bireysel psikolojik süreçler hem de kurumsal sosyal çevreler aracılığıyla şekillendiğini ortaya koymaktadır.

4.2. Uluslararası Araştırmalar

2010–2025 dönemi uluslararası araştırmalar, homofobi ve cinsel yönelim temelli ayrımcılığın toplumsal, hukuksal ve ekonomik boyutlarını detaylı olarak incelemiştir:

- **Hukuki ve politik düzenlemeler:** ABD ve Avrupa örnekleminde, cinsel yönelim temelli ayrımcılığı yasaklayan mevzuatlar, istihdam eşitsizliklerini ve ücret farklarını anlamlı biçimde azaltmıştır (Delhomme ve Vamossy, 2024).
- **Medya ve kültürel temsiller:** Medya içeriklerinde homofobi ve önyargı söylemleri yaygındır ve bireylerin tutumlarını şekillendirmede etkili olduğu görülmüştür (Mentions of Prejudice in News Media, 2023).
- **İçselleştirilmiş homofobi ve ruh sağlığı:** Uluslararası genç yetişkin örnekleminde, içselleştirilmiş homofobi depresyon ve anksiyete düzeyleriyle pozitif ilişkili bulunmuştur (Internalized Homophobia Review, 2020).
- **Okul ve sosyal ortamlar:** Okullarda LGBTQ bireylere yönelik şiddet ve zorbalık deneyimleri, bireylerin ruh sağlığı ve sosyal uyumunu olumsuz etkilemektedir (School Violence Against LGBT-Q, 2023).
- **Uzun dönem etkiler:** Homofobik zorbalık ve ayrımcılığın genç LGBT bireylerin ruh sağlığı üzerinde uzun dönemli olumsuz etkileri olduğu, destekleyici sosyal ortamların tampon etkisi yarattığı tespit edilmiştir (2025 Longitudinal Study).

4.3. Tematik Bulgular

Bulgular, üç temel temaya göre özetlenebilir:

1. **Bireysel Boyut:** İçselleştirilmiş homofobi ve homofobik tutumlar, ruh sağlığı sorunları, depresyon, anksiyete ve sosyal uyum eksiklikleri ile ilişkilidir.
2. **Kurumsal Boyut:** Eğitim, sağlık ve hukuki alanlardaki kurumsal uygulamalar homofobik tutumların pekişmesine ya da azaltılmasına katkıda bulunmaktadır.
3. **Dijital ve Medya Boyutu:** Sosyal medya ve medya temsilleri, homofobik normların görünürlük kazanması ve yeniden üretilmesinde etkin rol oynamaktadır.

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Bu çalışmada, 2010–2025 yılları arasında yayımlanmış Türkiye ve uluslararası literatürdeki homofobi, içselleştirilmiş homofobi ve LGBTİ+ ayrımcılığı araştırmaları sistematik olarak incelenmiştir.

- Türkiye özelinde yapılan araştırmalar, homofobik tutumların üniversite öğrencileri, sağlık personeli ve LGBT bireyler üzerinde farklı boyutlarda ortaya çıktığını göstermektedir (Kara, 2019; Duman, 2018).
- Uluslararası çalışmalar, homofobi ve cinsel yönelim temelli ayrımcılığın toplumsal, hukuksal ve ekonomik boyutlarını ortaya koymaktadır (Delhomme ve Vamossy, 2024; Mentions of Prejudice in News Media, 2023).
- Bulgular, homofobinin çok boyutlu bir fenomen olduğunu ve bireysel, kurumsal ve dijital/medya alanlarında farklı etkiler ürettiğini ortaya koymaktadır.

5.2. Tartışma

Bulgular ışığında yapılan analizler şunları göstermektedir:

- **Bireysel boyut:** İçselleştirilmiş homofobi, ruh sağlığı sorunları, depresyon ve anksiyete ile anlamlı ilişkilidir (Duman, 2018; Internalized Homophobia Review, 2020). Bu, bireylerin sadece dışsal ayrımcılığa maruz kalmakla kalmayıp, kendi kimliklerini de olumsuz bir şekilde değerlendirdiğini göstermektedir.
- **Kurumsal boyut:** Eğitim, sağlık ve yasalar gibi kurumsal mekanizmalar, homofobik tutumların pekişmesine veya azaltılmasına katkı sağlar. Örneğin, ABD’de cinsel yönelim temelli ayrımcılığı yasaklayan mevzuatlar, istihdam ve ücret eşitsizliklerini anlamlı biçimde azaltmıştır (Delhomme ve Vamossy, 2024). Türkiye bağlamında ise kurum içi farkındalık ve eğitim düzeyi homofobik tutumları etkilemektedir (ASDEP, 2016).
- **Dijital ve medya boyutu:** Sosyal medya ve medya içerikleri, homofobik normların görünürlük kazanması ve yeniden üretilmesinde etkin rol oynamaktadır (Mentions of Prejudice in News Media, 2023; Sosyal Medya ve Fenomenler, 2022). Bu durum, dijital platformların toplumsal tutumları şekillendirmede kritik araçlar olduğunu göstermektedir.
- **Zaman içinde artış eğilimi:** 2010–2025 döneminde homofobi ve LGBTİ+ üzerine yapılan araştırmaların sayısında belirgin bir artış gözlenmiştir. Bu, konunun toplumsal ve akademik olarak öneminin yükseldiğini göstermektedir.

5.3. Öneriler

Araştırmanın bulgularına dayanarak aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

Politika ve yasalar: Cinsel yönelim temelli ayrımcılığı yasaklayan ve uygulamada etkin olan mevzuatlar güçlendirilmelidir. Kurumsal farkındalık programları yaygınlaştırılmalıdır.

Eğitim ve farkındalık: Okul, üniversite ve meslek eğitimlerinde homofobi ve ayrımcılık karşıtı farkındalık programları uygulanmalıdır. Toplumsal cinsiyet rolleri ve çeşitliliğine duyarlı eğitim modelleri geliştirilebilir.

Ruh sağlığı desteği: İçselleştirilmiş homofobi ve zorbalığa maruz kalan bireyler için psikolojik destek mekanizmaları yaygınlaştırılmalıdır. Özellikle genç LGBT bireylerin ruh sağlığı için rehberlik ve danışmanlık hizmetleri güçlendirilmelidir.

Dijital farkındalık: Sosyal medya ve dijital platformlarda homofobi ve nefret söylemleriyle mücadele edecek stratejiler geliştirilmelidir. Dijital okuryazarlık ve medya farkındalığı programları uygulanabilir.

6. KAYNAKLAR

Altınay, R. (2014). *Türkiye’de toplumsal cinsiyet, militarizm ve heteronormativite*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Altınay, R., ve Yüksel, A. (2011). *Toplumsal cinsiyet ve heteronormatif düzenin yeniden üretimi*. Ankara: Sosyal Bilimler Derneği Yayınları.

Arslan, G. (2017). *Eğitim kurumlarında homofobi ve heteronormatif söylemler*. Eğitim ve Toplum Dergisi, 25(3), 112–130.

ASDEP (2016). *ASDEP kapsamında istihdam edilen personellerin homofobi düzeylerinin değerlendirilmesi*. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Yayını.

Butler, J. (2006). *Cinsiyet belası: Feminizm ve kimliğin altüst edilmesi* (B. Ertür, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları. (Orijinal çalışma 1990)

Connell, R. W. (1995). *Masculinities*. Berkeley: University of California Press.

Çakır, A. (2015). *Homofobinin toplumsal kökenleri*. Toplum ve Bilim, 132, 45–62.

Delhommer, S., ve Vamossy, D. (2024). *Anti-discrimination laws and labor market outcomes for LGBTQ individuals*. European Journal of Social Policy, 18(1), 55–78.

Demir, F. (2019). *Medya temsilleri ve heteronormativite*. İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, 49, 101–118.

Duman, S. (2018). *Eşcinsel bireylerde içselleştirilmiş homofobi ve açılım süreciyle ilişkisi* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Elmacıoğlu, B. (2023). *LGBTİ+ hareketi ve haklarının kurumsal homofobi açısından durum analizi*. Kaos GL Rapor Serisi.

Foucault, M. (1978). *The history of sexuality: Volume 1*. New York: Pantheon Books.

Gross, L. (2001). *Up from invisibility: Lesbians, gay men, and the media in America*. New York: Columbia University Press.

Gülmez, M. (2018). *Eşcinsel ilişkilerde partner şiddeti ve içselleştirilmiş homofobi* (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.

Gülmez, M. (2020). *Partner şiddeti, sosyal destek ve içselleştirilmiş homofobi ilişkisi*. Toplum ve Cinsiyet Araştırmaları Dergisi, 6(2), 77–94.

- Herek, G. (2004). *Beyond homophobia: Thinking about sexual prejudice and stigma in the twenty-first century*. *Sexuality Research ve Social Policy*, 1(2), 6–24.
- ILGA (2023). *State-sponsored homophobia report*. International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association.
- Internalized Homophobia Review. (2020). *Internalized homophobia and mental health among university students: A systematic review*. *Journal of LGBT Mental Health*, 12(4), 215–238.
- Kadıoğlu, S. (2020). *Türkiye’de heteronormativite ve homofobik tutumların sosyolojik analizi*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Kara, L. (2019). *Üniversite öğrencilerinde toplumsal cinsiyet rolleri ve homofobi*. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 30(1), 223–245.
- Kosciw, J. G., ve Diaz, E. (2008). *The 2007 National School Climate Survey*. GLSEN.
- Mentions of Prejudice in News Media. (2023). *A global analysis of homophobic discourse in press*. *International Journal of Communication Studies*, 17(2), 311–335.
- Mercan, S. (2021). *Psychological dating aggression in LGB+ relationships: A path analysis*. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(9–10), 4522–4544.
- Özbay, C. (2017). *Medya ve cinsel yönelim temsilleri*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Rich, A. (1980). *Compulsory heterosexuality and lesbian existence*. *Signs*, 5(4), 631–660.
- School Violence Against LGBTQIA+. (2023). *Attitudes toward school violence against LGBTQIA+: A qualitative study*. *Journal of Educational Sociology*, 22(1), 90–115.
- Sosyal Medya ve Fenomenler. (2022). *Sosyal medya fenomenlerinin homofobiye etkisi*. *Dijital Toplum Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 54–78.
- Warner, M. (1991). *Fear of a queer planet*. Minneapolis: University of Minnesota Press.